

21/02/2022

לכבוד
רו"ח תומר ביטון
מנהל מינהל שלטון מקומי
משרד הפנים
TomerBI@moin.gov.il

ג.ג.

הנדון: תפקיד מנהל יחידת תב"ע (תכנית בנין עיר) ברשויות מקומיות

1. לפני זמן קצר הובא לידיעת איגוד המתכננים בישראל כי משרד הפנים פרסם עדכון לתיאור תפקיד "מנהל יחידת תב"ע (תכנית בנין עיר)" המהווה חלק מקובץ או אוגדן תיאורי תפקידים המופץ לכל הרשויות המקומיות בישראל בהתאם לחוזר מנכ"ל 1/2014.
2. עיון במסמך תיאור התפקיד שעודכן ביום 18/01/2022 (שהעתקו מצורף למכתב זה), מגלה לתדהמתנו הרבה, כי בהתאם לדרישות הסף למכרזים לתפקיד זה ניתן יהיה למנות לתפקיד אך ורק בעלי תואר אקדמי באדריכלות או בהנדסה או הנדסאי אדריכלות וכן נדרש רישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים.
3. בהתאם למסמך זה נראה כביכול שתוצאתו הבלתי מתקבלת על הדעת (בלשון עדינה) היא **שרשויות מקומיות לא יוכלו עוד למנות מתכנני ערים ואזורים בעלי תואר אקדמי בתכנון ערים ואזורים או תכנון עירוני לתפקיד מנהל היחידה ברשות המקומית שעוסקת בתכנון עירוני.**
4. תפקיד מנהל יחידת תב"ע הינו למעשה התפקיד הבכיר ביותר והמשרה היחידה למעשה בכל אוגדן תיאורי התפקידים ברשות מקומית בתחום התכנון העירוני. בהתאם למפורט בתיאור התפקיד, תחום האחריות של בעל התפקיד הינה ניהול, תכנון ויישום תכניות לפי חוק התכנון והבניה (המכונות בטעות "תב"ע"). תפקידו של מנהל היחידה הינו להיות אחראי על ביצוע בדיקות תכנוניות שמוגשות לוועדה המקומית, הכנת חומר, מצגות וחוות דעת לתכניות לקראת דיוני מוסדות התכנון, ליווי הליכי תכנון וקידום פרויקטים של הרשות, עבודה מול מתכננים והנחייתם, קידום והכנת מסמכי מדיניות, ייצוג הוועדה המקומית בפני מוסדות תכנון, טיפול בתיקוני גבולות שיפוט ומרחב תכנון ותיאום הליכי הפקעות וכד'.
5. כלומר, מדובר בבעל התפקיד הבכיר שמופקד על התכנון העירוני ברשות המקומית (בכפוף למהנדס העיר).
6. מזה עשרות שנים המקצוע "תכנון ערים ואזורים" מוכר בעולם ובישראל כפרופסיה העומדת בפני עצמה, השונה ומאובחנת ממקצועות האדריכלות וההנדסה.

5. תכנון ערים ואזורים הינו תהליך מורכב, שמטרתו לקבוע מדיניות ואסטרטגיה בתחום העיר והאזור. תהליך זה כולל נושאים רבים ומגוונים וביניהם: גיבוש חזון וקביעת מטרות ויעדים לתכנון בהתאם, לימוד המערכות השונות של האזור המתוכנן, זיהוי תהליכים ומגמות עירוניות, אזורים ועולמיות, יצירת תחזיות לגבי העתיד על-פי מודלים שונים, גיבוש חלופות תכנון וקביעת קריטריונים ושיטות להערכת החלופות, קביעה ויישום של תהליכים לשיתוף הציבור בתכנון, יצירת פרוגרמות כמותיות למימוש מטרות התוכנית וצרכי האזור, קביעת מדיניות בתחומים שונים הכוללים, בין היתר, את תחום שימושי הקרקע, פיתוח כלכלת העיר לתעסוקה ובסיס פיננסי, המבנה החברתי של העיר, המערכות האקולוגיות, מגבלות פיתוח ושלביות הפיתוח ויצירת מנגנונים ליישום, בקרה ופיקוח של תהליך התכנון.
6. התכנון המרחבי שונה מטבעו מתכנון אדריכלי או הנדסי של מבנים או של תשתיות והוא כרוך בנייתו מורכב של ידע מדיסיפלינות שונות ומגוונות הכוללות, בין היתר אדריכלות, הנדסה, כלכלה עירונית ואזורית, גיאוגרפיה עירונית ואזורית, איכות הסביבה והנדסת הסביבה, סוציולוגיה, עיצוב עירוני, תחבורה, מדיניות ציבורית, משפט ועוד. תכנון ערים ואזורים יוצא מנקודת המבט המכוונת את המדיניות הציבורית לגבי המרחב, על מרכיביו השונים.
7. במדינות רבות בעולם גם בישראל מתכנני ערים ואזורים (שלרוב אינם אדריכלים או מהנדסים) עוסקים במלאכת התכנון המרחבי ובכלל זה עוסקים בהכנת תכניות אב ותכניות סטטוטוריות ברמות השונות ואף ממונים לתפקידים בכירים ביותר במערכת התכנון. כך למשל, מנהלת מינהל התכנון (המשרה הציבורית הבכירה ביותר בתחום תכנון הערים) כיום כמו קודמתה, הינה מתכנתת ערים שאינה אדריכלית או מהנדסת. אף הסגנים של מנהלת מינהל התכנון הינם מתכנני ערים שאינם אדריכלים או מהנדסים וכך גם מרבית מתכנני המחוזות במינהל התכנון. גם בוועדות המקומיות וברשויות המקומיות מכהנים מזה שנים רבות מתכנני ערים ואזורים שאינם אדריכלים או מהנדסים בעלי תפקידים בכירים בתחום התכנון העירוני ובכלל זה בתפקיד מנהל היחידה המופקדת על תכנון עירוני. כך למשל, בעיריית ירושלים שימש בתפקיד מנהל אגף תכנון העיר במשך שנים מתכנן הערים עפר גרידינגר, שכיהן בעבר כמתכנן מחוז המרכז במנהל התכנון וכיום מרצה במכון ללימודים עירוניים באוניברסיטה העברית. בעיריית תל אביב משמשת מזה שנים כמנהלת אגף תכנון העיר מתכנתת הערים אורלי אראל (שאינה אדריכלית או מהנדסת). גם ברשויות מקומיות נוספות ממלאים את תפקיד מנהל/ת אגף תכנון עיר או מנהל/ת מחלקת תכנון עיר (או שם דומה אחר) מתכנני ערים ואזורים בעלי תואר בתכנון ערים ואזורים, שאינם אדריכלים או מהנדסים.
8. למרבה הצער, קובץ תיאור התפקיד "מנהל יחידת תב"ע" המעודכן הינו שגוי ביסודו ועל פניו דרישות ההשכלה והניסיון בו הינן בלתי סבירות באופן קיצוני עד כדי חוסר רלבנטיות ועלול לגרום לנזק קשה ביותר לתכנון העירוני בישראל.
9. ראשית, תיאור התפקיד כשלעצמו הינו שגוי, שכן מזה עשרות שנים המושג "תב"ע" איננו קיים בחקיקה בישראל. מקור המושג "תכנית בנין עיר" הינו בפקודת בנין ערים המנדטורית משנת 1936. פקודה זו בוטלה בשנת 1965 עם כניסתו לתוקף של חוק התכנון והבניה. בחוק התכנון והבניה אין זכר למונח "תב"ע", אלא נקבעה היררכיה של תכניות הכוללות תכניות מתאר ארציות, תכניות מתאר מחוזיות, תכניות מתאר מקומיות (בהן גם תכנית מתאר כוללנית) ותכניות הכוללות הוראות מפורטות. לאור זאת, מן הראוי שכותרת תיאור התפקיד תהיה "מנהל יחידת תכנון העיר" (כנהוג במרבית הרשויות הגדולות) או לחלופין "מנהל היחידה לתכנון עירוני ואזורי".

10. שנית, דרישות ההשכלה והניסיון לתפקיד שכל עניינו תכנון עירוני הן חסרות כל הגיון. ההכשרה האקדמית המתאימה ביותר והרלבנטית ביותר לתפקיד היא תואר אקדמי בתכנון ערים ואזורים. כיום יש 4 מוסדות אקדמיים המעניקים תארים המוכרים ע"י איגוד המתכננים כתארים בתכנון ערים ואזורים ובכלל זה, הטכניון, האוניברסיטה העברית, אוניברסיטת בן גוריון ואוניברסיטת תל אביב.

תואר אקדמי באדריכלות ולא כל שכן לימודי הנדסת אדריכלות אינם מספקים הכשרה מספקת בתחום התכנון העירוני. תואר בהנדסה כלל אינו רלבנטי ואינו מעניק הכשרה שרלבנטית לתפקיד.

גם רישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים אינו רלבנטי כלל לעיסוק בתכנון עירוני. כאמור לעיל, מתכנני ערים ואזורים, שאינם אדריכלים או מהנדסים ולכן גם לא רשומים בפנקס המהנדסים והאדריכלים, עוסקים בתכנון עירוני הן במגזר הפרטי והן במגזר הציבורי ומכהנים בתפקידים הבכירים ביותר בתחום התכנון העירוני במינהל התכנון, במשרדי הממשלה השונים, ברשויות המקומיות והוועדות המקומיות, ברשות מקרקעי ישראל, בחברות ממשלתיות ועוד.

11. שלישית, גם דרישות 'הניסיון' בתיאור התפקיד לוקות בחסר. כך למשל, לא נדרש כלל ניסיון בעיסוק בתכנון עירוני (הכולל למשל ניהול, ליווי ועריכה של תכניות לפי חוק התכנון והבניה, תכנית אב ומסמכי מדיניות) ונדרש לעומת זאת ניסיון באדריכלות והכנת תכניות בנין עיר משום מה דווקא בנושא תצ"ר (תכנית לצרכי רישום).

12. לאור כל האמור לעיל, עמדת איגוד המתכננים היא כי יש לשנות את תיאור התפקיד כדלקמן:

(א) לשנות את שם התפקיד ל"מנהל/ת יחידת תכנון העיר" או "מנהל/ת היחידה לתכנון ערים ואזורים".

(ב) לשנות את דרישות ההשכלה כך שיכללו: בעל תואר אקדמי בתכנון ערים ואזורים או באדריכלות. ולקבוע יתרון לבעלי תואר בתכנון ערים ואזורים.

(ג) להותיר את הדרישה לרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים לאדריכלים בלבד.

(ד) לדרוש ניסיון מקצועי וניהולי באחד או יותר מהתחומים הבאים: הכנה וקידום של תכניות אב ומסמכי מדיניות בתחום התכנון העירוני, הכנה וקידום של תכניות סטטוטוריות לפי חוק התכנון והבניה וליווי וקידום פרויקטים עירוניים בתחום התכנון העירוני. ביחס לבעל תואר בתכנון ערים ואזורים לדרוש 4 שנות ניסיון ולבעל תואר באדריכלות 5 שנות ניסיון.

13. לאור החשיבות הרבה שבקביעת תיאורי התפקידים בתחום התכנון עירוני ברשויות המקומיות ובוועדות המקומיות, במיוחד לאור מגמת הרחבת סמכויות הוועדות המקומיות בתחום התכנון, מן הראוי שקביעת ההמלצות בדבר בעלי התפקידים בתחום, תיאור תפקידם ודרישת הסף תבוצע בהתאם להנחיות מינהל התכנון במשרד הפנים, שמופקד על התכנון המרחבי בישראל ובשיתוף איגוד המתכננים בישראל, שהינו הארגון המקצועי של מתכנני הערים האזורים ופועל מזה 57 שנה.

14. מכל הנאמר במכתב זה עולה הצורך הדחוף לתקן את תיאור התפקיד שבנדון על מנת להימנע מפגיעה במחלקות התכנון ברשויות המקומיות, להימנע מפגיעה בערכי התכנון העירוני והאזורי בישראל ולהימנע מפגיעה במתכנני הערים בישראל.

15. נוסף על כך וכדי למנוע הישנות מקרים כאלו בעתיד נבקשך לקבוע פגישה דחופה עם נציגי איגוד המתכננים, בנוכחות נציגי הנהלת מינהל התכנון, בכדי להציג בפניך את הנושא בהרחבה.

בכבוד רב,

תמי גבריאלי, מתכנתת ערים ואזורים
יו"ר משותף של איגוד המתכננים בישראל

העתקים:

מר יאיר הירש, מנכ"ל משרד הפנים
גב' דלית זילבר, מנהלת מינהל התכנון, משרד הפנים
גב' גלית וידרמן, מנהלת אגף בכיר בקרת ההון האנושי ברשויות המקומיות, משרד הפנים
מר יהודה זמרת, היועץ המשפטי למשרד הפנים
גב' ליאת פלד, סמנכ"לית לתכנון מרחבי, מינהל התכנון, משרד הפנים
מר שחר סולר, סמנכ"ל תקציבים והון אנושי, מינהל תכנון, משרד הפנים
גב' רות שוורץ, סמנכ"לית רגולציה ברישוי ובבניה, מינהל תכנון משרד הפנים
עו"ד ומתכנן ערים אשר כהנא, איגוד המתכננים בישראל